

A/M Hannæs

Bidrag til andelsbevægelsens historie på Sydhannæs.
Ingvar Jakobsen

I Thy såvel som i det øvrige Danmark oplevede landbruget en gennemgribende omlægning i sidste del af 1800-tallet. Over det ganske land står der fortsat et antal bygninger som monumenter over denne periode, nemlig mejerierne.

Baggrunden

I årene efter 1870 oplevede dansk landbrug en betydelig omstrukturering af produktionsforholdene. Denne omlægning havde været på vej siden 1830'erne i form af grundforbedringer, større foldudbytte, flere kreaturer og svin, mere gødning og mere og bedre smør, bacon og oksekød. Dette medførte et betydeligt salg til de industrialiserede lande. Omkring 1870 skete væsentlige ændringer på transportområdet. Ved hjælp af hurtiggående dampskrubåde kunne der hurtigt transporteres korn fra USA til Europa. Det medførte bl.a., at hveden i begyndelsen af 1880'erne var omtrent 25% billigere end 10 år tidligere. Dansk landbrug måtte som følge af dette omlægge produktionen. Kornet kunne bruges til kvæg og svinefoder, bacon kunne eksporteres til England til pæne priser og kvæg havde 2 funktioner, som køddyr og mælkeproducent. På grund af transportforholdene i Jyllands indlandsområder var det her almindeligt at producere en vare, der kunne transportere sig selv til bestemmelsesstedet. Det var foruden heste, især stude og kvier, der selv kunne gå til slagterier i Hamburg eller til de nordtyske stalde. Men det billigere korn fik også tyske landmænd til at producere mere oksekød, og i begyndelsen af 1880'erne blev der indført importrestriktioner ved Kongeågrænsen. Dette medførte naturligt, at de danske landmænd satsede på mælkeproduktion. Kvægbrug var mest udbredt i midt- og vestjylland p.g.a. de sandede jorder. Det var derfor her, at mælkeproduktionen var mest påkrævet. Men skulle smørret sælges, måtte det forbedres, og med udviklingen af den kontinuerlige centrifuge i 1878 havde man løsningen på dette problem. Centrifugen krævede en større mælkemængde, end 10-15 køer pr. gård kunne klare. Der måtte flere gårde med til at fylde maskinerne. Løsningen var oprettelse af privat- og andelsmejerier. Det blev den sidste kategori, der gik af med sejren.

Private (1) og andelsmejerier (2), oprettet i perioden 1881-1914							
	1881-85	1886-90	1891-1900	1901-10	1911-14	Uangivet	I alt
1	20	22	34	80	18	22	196
2	84	595	263	157	52	17	1168

Andelsbevægelsen var så småt startet i 1866 med oprettelsen af Danmarks første brugsforening, Arbejderforeningen i Thisted. Andelsbevægelsen byggede på ideen med én mand, én stemme. I 1882 oprettedes det første andelsmejeri i Danmark. Det var i Hjedding i Vestjylland. Herfra bredte denne organiseringsform af produktionen sig til resten af landet. De tidligere fællesmejerier, der var privatejede, fik for manges vedkommende ændret deres vedtægter og blev

andelsmejerier. I starten var der en del debat om fordelene og ulemperne ved princippet én mand, én stemme. På en del mejerier opfyldte man ikke disse principper, f.eks. fik flere storleverandører mere end én stemme, men i det lange løb sejrede andelstanken. Den vigtigste grund hertil var, at ingen kapitalister skulle tjene på at forarbejde bøndernes produkter og at de små brug med stor fordel kunne være med.

Andelsmejeriet Hannæs. Her fotograferet kort tid efter oprettelsen 1911. Mejeriet stoppede den 2. oktober 1969. (Lokalhistorisk Forening for Sydhannæs).

Det er altså et af disse over 1100 andelsmejerier vi i det følgende vil se nærmere på, men først lidt om Sydhannæs.

Sydhannæs

Sydhannæs består af sognene Øsløs, Vesløs og Arup. Igennem flere hundrede år var herregården Vesløgård den dominerende faktor på egnen, men i 1910 blev den efterhånden stærkt reducerede gård solgt til Han Herredernes udstykningsforening for 155.000 kroner. I de næste par år blev parcellerne med tillægsparceller solgt til energiske nybyggere. (Om Vesløgårds historie, se iøvrigt Historisk Årbog 1911 og 1942).

Befolkningstal	1901	1921
Øsløs sogn	718	664
Vesløs sogn	380	598
Arup sogn	476	489
I alt	1574	1751

I 1904 blev Thisted-Fjerritslev jernbanen indviet og samtidig voksede Vesløs stationsby frem og det satte for alvor skub i udviklingen. Der blev foruden stationen opført kro, købmandsforretning, ny skole, manufakturforretning m.m. Det var blandt andet på den baggrund at planerne om et andelsmejeri i Vesløs blev skabt.

Husdyrhold på Sydhannæs 1922						
Sogne	Heste	Hornkvæg	Heraf køer	Får	Geder	Svin
Øsløs	206	824	427	600	24	715
Vesløs	169	703	370	359	2	635
Arup	131	694	286	385	1	473
I alt	506	2221	1083	1344	27	1823

Men lad os se lidt nærmere på befolkningstal, husdyrhold m.m. på Sydhannæs i årene omkring oprettelsen af andelsmejeriet Hannæs. Desværre er der ingen tal fra oprettelsesåret 1911.

Oprettelsen

I 1911 var der allerede et andelsmejeri på Hannæs, nemlig Kaphøj i Tømmerby, oprettet 1897. (Mejeriet blev senere flyttet til Frøstrup). Men dette mejeris kapacitet blev efterhånden for lille. Derfor gik en kreds af landmænd i gang med at føre planerne om et mejeri på Sydhannæs ud i livet. Der blev nedsat et udvalg, med Jens Koldsgård, Øsløs, som formand. Der blev i begyndelsen af 1910 og i begyndelsen af 1911 afholdt en række orienteringsmøder. Den 20. februar blev der indkaldt til stiftende generalforsamling på Vesløs Kro. Indkaldelsen havde følgende ordlyd:

INTERESSEENTERNE

i den nye mejerikreds på Sydhannæs afholder generalforsamling i Vesløs st. Kro mandag d. 20. februar, eftermiddag kl. 2.

Dagsorden:

- 1) Vedtægternes vedtagelse.
- 2) Valg af bestyrelse, byggeudvalg og revisorer.
P. u. v. Jens Koldsgård

Thisted Amts Tidende, 16. februar 1911.

Ifølge samme Thisted Amts Tidendes referat, den 22. februar, var mødet stærkt besøgt. Lærer Jacobsen, Øsløs, valgtes som ordstyrer. Til den første bestyrelse valgtes: Jens Koldsgård, Øsløs, 64 st., Peder Agesen, Øsløs, 50 st., Niels Sørensen Odde, Skårup, 44 st., Jørgen Holst, Vesløs, 38 st., Jens Povlsen, Vesløs, 37 st., Lars Kyndi, Arup, 71 st. og Kristian Toft, Arup, 49 st. Byggeudvalget kom til at bestå af bestyrelsen samt Johan Mikkelsen, Øsløs, Thomas Jensen, Vesløs og Kristian Amtoft, Arup. Til de første revisorer valgtes Peter Ge rtsen, Vesløs og lærer Jacobsen, Øsløs. Den 8. marts 1911 konstituerede bestyrelsen sig med Jens Povlsen som formand.

Første mejeribestyrelser

Den 21. marts så man på tegninger fra arkitekt Lind, Skive. På samme møde besluttede man at opslå stillingen som mejeribestyrelser. Den 15. april havde man 28 ansøgere at tage stilling til. Man valgte enstemmigt Niels Kragholm. Han blev ansat på flg. betingelser:

Fri bolig, brændsel, 1 pægl fløde daglig, skummetmælk og kærnemælk til husholdningsbrug. Lønnen var 15 liter pr. 1000 liter indvejet sødmælk med middelprijs som andelshaverne. Lønnen måtte ikke stige før 1. november 1914. Opsigelsesfristen var 3 måneder fra begge sider. Den første løn var i kroner og ører 2.898,57. Og nu til det rent bygningsmæssige.

Mejeribyggeri

Grunden til mejeriet blev købt af gårdmand Jens Peter Andersen til en pris af 1000 kr. pr. tdr. land. Bestyrelsen bestemte, hvor meget jord der skulle bruges, dog ikke under 1 tdr. land. Den 20. maj afholdtes møde på Vesløs Kro, hvor tilbudene på opførelsen af mejeriet blev åbnet.

Murermester Andreas Christensen, Frøstrup, blev antaget til at opføre bygningerne, tilbudet var på 14.268 kroner. Til at opføre dampskorstenen antoges N. Sørensen, Durup st. til en pris af 800 kroner samt 65 kroner for lynafleder og 50 øre for løbende alen til grundvand.

Mælkekørsel

Den 22. juni var man klar til at udlicitere kørslen over mælk, smør og kul. Mødet foregik på Vesløs Kro og flg. ruter og tilbud blev antaget:

1) Fra Hjortholm Mølle til Kristian Kjældgård, mælken på nordsiden af trædjorden besørgeres af samme vogn. Kusk: Thomas Peter Thomsen til 990 kroner.

2) Fra Boe Christensen til Præstejorden. Mælken på sydsiden af trædjorden besørgeres af samme vogn. Kusk: Jens Peter Andersen til 890 kroner.

3) Fra Peter Olesen til Søndergård. Kusk: Jens Koldsgård til 775 kroner.

4) Fra Lars Eriksen ad Thomas Jensen og al mælken ved Feggesunds landevej til mejeriet. Kusk: Lars Eriksen til 750 kroner.

5) Fra Feggesund til Mads Gasberg. Kusk: Erik Eriksen til 1100 kroner.

6) Fra Bakgården med den Vestre landevej og så mælken i Vesløs til Johannes Jensen. Kusk: Villum Christensen til 900 kroner.

7) Fra Berg Baks vej gennem Amtoft og fra Lars Lyng til mejeriet. Kusk: Karl Madsen til 675 kroner.

8) Vesløs Mark fra Kort Kortsens ad markvejen til kirkevejen. Kusk: Andreas Jespersen til 300 kroner.

Mælkeruterne gik ialt for 6.380 kroner. Til sammenligning gik mælkeruterne i 1924-25 for 14.250 kroner, 1934-35 for 9.455 kroner, 1941-42 for 20.370 kroner, 1956-57 for 43.330 kroner samt 1968-69 for 103.802 kroner.

Smørkørselen gik til Ole Falck Smed for 85 kroner. Kulkørselen fra stationen til mejeriet gik ligeledes til Ole Falck Smed til 15 øre pr. td. Kulkørselen fra Amtoftbroen med opkørsel fra skib gik til Andress Odgård for 20 øre pr. td.

Mejerimaskiner og smørsalg

Til opstilling og levering af maskiner antog man tilbudet fra Pårs, Larsen og Pedersen, Horsens på 18.300 kroner. Firmaet MAIPOLE blev antaget til at aftage mejeriets smør. Opsigelsesfrist fra begge sider, 14 dage. Dritler leveres af firmaet fra 1,10 øre pr. drittel. I november måned 1911 var man så klar til at begynde produktionen.

Produktionstal, salgstal m.m.

I det følgende vil vi se nærmere på leveringen af mælk, smørreksporten, detailsalget af smør, fløde, skummetmælk m.m.

Leveringen af mælk de 10 første år (1911-21):			
År	Kg	Kroner	Øre
1911-12	1.819.539,5	149.874	00
1912-13	2.063.476,0	164.529	00
1913-14	2.086.607,0	165.447	00
1914-15	2.073.341,5	198.796	22
1915-16	2.114.429,0	246.051	00
1916-17	1.783.847,5	219.108	98
1917-18	1.200.425,0	203.830	20
1918-19	1.047.667,0	217.203	88
1919-20	1.499.965,0	348.616	04
1920-21	2.161.031,0	435.390	07

Leveringen af mælk 1922-69 (udvalgte år):			
År	Kg	Kroner	Øre
1925-26	3.012.088	390.022	61
1930-31	3.574.422	403.239	00
1940-41	2.574.694	456.053	39
1941-42	2.106.358	383.464	01
1946-47	2.914.885	590.450	77
1968-69	4.352.789	1.791.254	92

Detailsalg af mælk og smør

Kort efter mejeriets start blev der oprettet et mælkeudsalg i Vesløs og Amtoft. Senere blev der oprettet salg fra mælkevogn. Detailsalget for en række udvalgte år ser således ud (antal kg):

År	Smør	Fløde	Skummet mælk	Sødmælk
1991-12	425	485	47.597,5	
1916-17	1536	1180	37.449,0	5.190
1917-18	10802		5.764,0	13.695
1929-30	744	4368	33.972,0	12.737
1935-36	1146		32.000,0	30.955
1940-41	2815	1758	33.000,0	35.200
1943-44	14212	3569	44.009,0	69.996
1966-67	5622	4091	19.421,0	102.164

Bemærk de store udsving i krigsårene 1914-18 og 1940-45. De skyldes bl.a. rationeringen og eksportstop for smørrets vedkommende. Langt det meste af smørret gik til eksport gennem firmaet MAIPOLE. Tallene for eksporten (udvalgte år) ser således ud:

Smørekseport

År	Kg	Kroner	Øre
1911-12	64.960,75	144.266	32
1917-18	24.939,00	141.119	49
1929-30	136.303,00	370.499	92
1943-44	81.428,00	322.942	73
1968-69	207.416,00	1.256.750	53

Overskud ved produktionen

Andelsmejeriet Hannæs udbetalte overskud til sine leverandører i en lang årrække. At der har været temmeligt store udsving fremgår af følgende tal.

Udbetalt overskud til leverandørerne (udvalgte år):		
År	Kroner	Øre
1911-12	18.195	39
1916-17	11.773	39
1920-21	25.067	64
1924-25	16.093	78
1925-26	30.120	75
1936-37	68.420	55
1940-41	41.201	31
1945-46	74.898	15
1946-47	34.978	47

Under 1. og 2. verdenskrig faldt overskuddet drastisk. Som allerede nævnt var der eksportstop til en række lande. Desuden faldt mælkeydelsen på grund af mangel på foderstoffer, kunstgødning m.m. I 1925 gik mejeriets

bankforbindelse, Andelsbanken, fallit. Derfor gik overskuddet til en garantikapital. Til gengæld fik leverandørerne en efterbetaling i året 1925-26.

Lønninger

Som nævnt udgjorde mejeribestyrerens løn det første år 2.898 kr. og 57 øre. I 1918 blev den første medhjælper antaget og lønudgifterne steg betydeligt. I mange år var mejeriets formand også kasserer og fik den "fyrstelige" løn af 200 kroner, men så skulle han også selv bekoste rejsen til Thisted Bank efter pengene, som der står i protokollen. Revisorerne fik 50 kroner om året. Senere blev denne løn dog nedsat til 25 kroner årligt. Lad os se lidt nærmere på lønudviklingen for en række udvalgte år.

År	Mejeribestyrer	Medhjælp	Kasserer/revisorer m.m.
1916-17	3.930,00		425
1922-23	4.808,43	3.341,50	435
1929-30	3.826,10	3.779,51	399
1936-37	3.696,63	4.262,50	
1943-44	7.158,28	9.045,00	250

I 1966-67 udgjorde samlede lønudgifter 101.395,25 kr. og i det sidste produktionsår 1968-69 135.437,26 kr.

Et kig i protokollerne

Der er ialt 4 forhandlingsprotokoller for A/M Hannæs. Den første dækker perioden 1911-32, den næste 1932-51, nummer 3 fra 1951 til 1964 og den sidste til den endelige afvikling 1971. Vi vil i det følgende se nærmere på indholdet i disse.

Stationsbyen Vesløs. Billedet er fra 1905. Som det kan ses er bebyggelsen endnu sparsom. Kun station, købmandsbutik og kroen er opført. (Lokalhistorisk)

Den 30. november 1913: "Vedligeholdelse af vognene gik til smed Bertelsen af Øsløs. For en sum stor 540 kroner årligt. Gældende fra den 1. december 1913 til 1. december 1918, 60 kr. årlig for hver vogn". Men der er en betingelse. "Bertelsen skal gøre arbejdet ordentligt, ellers fratages han arbejdet".

Smeden må åbenbart have gjort arbejdet tilfredsstillende, idet han i 1918 fik kontrakten forlænget. I 1915 måtte licitationen over mælkeruterne udsættes p.g.a. mund- og klovsyge. Egnen har i perioder været hårdt ramt af denne sygdom, og det har virket forstyrrende ind i mejeriets drift. Kvægtuberkulosen har også været et tilbagevendende problem. I perioden fra slutningen af

20'erne og helt frem til begyndelsen af 50'erne var der næsten årligt foredrag af dyrlæge, senere kredsdyrlæge Kjeldberg, om kvægtuberkulosens bekæmpelse. Mejeriet blev i 1923 livsvarigt medlem af Hedeselskabet og skulle betale 100 kroner gang for alle. I 1914 vedtog man på generalforsamlingen at yde et tilskud til sygeplejeforeningen på 50 kroner. I 1944 ydede mejeriet et tilskud på 1.000 kroner til Finlandshjælpen.

Lærer J. C. Jacobsen, Øsløs, her med familie, var revisor i mejeriet over 25 år. (Privat eje).

I forbindelse med krisen og de store omvæltninger indenfor landbruget i begyndelsen af 30'erne, blandt andet med oprettelsen af valutacentralen og Kanslergadeforliget (1933), blev der i 1932 til 1934 afholdt ikke mindre end tre ekstraordinære generalforsamlinger, hvoraf det ene dog primært handlede om at gå ind i arbejdet til kvægtuberkulosens bekæmpelse. På den ekstraord. generalforsamling den 28. juni 1934 vedtog man en resolution forfattet af mejeribestyrer Niels Kragholm, der opfordrede regering og folketing til at ophæve smørordningen af 13. december 1933 eller vedtage at mejeriernes andelshavere havde ret til at modtage et nærmere bestemt kvantum smør afgiftsfri beregnet efter mælkemængde.

I 1930 dannedes protestbevægelsen Landbrugernes Sammenslutning (L.S.), der som hovedformål krævede/ønskede en devaluering, lavere skatter og en generel sænkning af renteniveaet. Generelt krævede L.S. mere end de etablerede landbrugsorganisationer. L.S. fik tilslutning fra en lang række mejerier, slagterier og politiske fraktioner, og må nok tilskrives en del af æren for at landbrugets problemer hurtigt kom på forhandlingsbordet, især ved Kanslergadeforliget.

Den 7. oktober 1932 modtog A/M Hannæs en skrivelse fra L.S. der opfordrede slagterier og mejerier til sammen med L.S. at søge opnået en kroneværdi, der ville give en større rentabilitet for landbruget. Bestyrelsen tiltrådte opfordringen og mejeriets formand Jens Koldsgård tog til mødet i Århus, efter at have fået generalforsamlingens godkendelse den 5. november 1932. På dette møde deltog repræsentanter fra samtlige andelsslagterier, fra 690 mejerier samt L.S. repræsentanter fra alle amter i Jylland. Siden holdtes et lignende møde for øerne i København. Ved de to møder besluttede man at oprette et erhvervsudvalg, der skulle føre an i kampen. Den 15. november 1932 redegjorde Jens Koldsgård for mødet. Bestyrelsen godkendte formandens beslutning om at yde 15 kroner til erhvervsudvalgets udgifter. L.S. gennemførte 30'erne igennem en række aktioner med produktionsstop, demonstrationer m.m., men A/S Hannæs deltog ikke i nogen af dem. Dog støttede man erhvervsudvalget frem til

1936, hvor generalforsamlingen besluttede at udtræde af det. Mejeriet blev igen medlem af udvalget i 1939, hvor en andelshaver foreslog det. Men allerede året efter udmeldte man sig igen. L.S. begyndte i slutningen af 30'erne at samarbejde en del med det danske nazistparti, og mistede dermed sin folkelige opbakning.

Under besættelsen blev mejeriet af politimesteren i Thisted pålagt at få installeret luftværnsforanstaltninger. Bestyrelsen besluttede at indrette beskyttelsesrum i den nye korridor og at anskaffe fornødent materiel til luftværn. Dette kostede ialt 206 kroner og 7 øre. I 1936 og 61 blev der fejret henholdsvis 25 og 50 års jubilæum. Jubilæet i 1936 kostede ifølge regnskaberne 1961 kroner og 28 øre. I forbindelse med jubilæet 1961 blev der afholdt frokost på mejeriet, hvor bestyrelsen, bestyrer og andre ansatte deltog. Endvidere deltog de tre leverandører, der havde leveret mælk siden starten i 1911.

Stationen i Vesløs. Her blev mejeriets smør transporteret fra. (Lokalhistorisk Forening for Sydhanæs).

I 1961 gennemførte landbrugsrådet et leveringsstop i protest mod regeringens landbrugspolitik. På trods af at husmændene ikke bakkede aktionen op, tilsluttede A/M Hannæs sig aktionen ved at holde sine mælkevogne hjemme til situationen blev afklaret.

Mejeribestyrere og formænd

Som nævnt blev Niels Kragholm antaget som mejeriets første bestyrer. Det var åbenbart en rigtig beslutning, idet han forblev i sin plads til sin pludselige død i 1948. Bestyrelsen skulle altså vælge en ny, og valget faldt på Niels Kragholms svigersøn Chistian Gadegård Sørensen, der hidtil havde arbejdet på Aalborg Andelsmejeri. Gadegård Sørensen var bestyrer til mejeriets lukning i 1969.

Hvad formændene angår, så ser "kongerækken" således ud:

- 1) Jens Povlsen, Vesløs. (1911).
- 2) Peder Agesen, Øsløs. (1911-13).
- 3) Jens Koldsgård, Øsløs. (1913-39).
- 4) Eluf Jensen, Øsløs. (1939-40).
- 5) Kærgård Græsbøll, Øsløs. (1940-49).
- 6) Tage Frandsen, Øsløs. (1959-67).
- 8) Lambert Winther, Øsløs. (1967-68).
- 9) Poul Søndergård, Øsløs. (1968-71*).

(*) De sidste to år formand for likvidationsudvalget.

Jens Koldsgård blev valgt til den første bestyrelse i 1911, og var iøvrigt, som tidligere nævnt, formand for initiativgruppen. 1913 blev han formand og forblev på sin post til han selv valgte at trække sig tilbage i 1939. På

generalforsamlingen i 1945, blev der udtalt mindeord over Koldsgård, der altså var mejeriets formand i 26 år. Sammensætningen af bestyrelsen var ikke tilfældig, idet der til stadighed var 3 fra Øsløs (hvoraf den ene var fra Skårup), 2 fra Vesløs og 2 fra Arup. Disse bestemmelser blev ændret på generalforsamlingen 1964.

Afviklingen

I 1955 var der 1256 andelsmejerier og 224 private mejerier i Danmark. 20 år senere i 1975, var der 218 andelsmejerier og 76 privatmejerier tilbage. I denne periode var der altså nedlagt over 1000 mejerier. Årsagen var kravet om effektivisering og større enheder, hvilket følgende tal tydeligt viser. I 1955 var den gennemsnitlige mælkemængde pr. andelsmejeri 3,4 mio. kg. I 1975 var tallet 18,7 mio. kg.

Allerede i slutningen af 50'erne og begyndelsen af 60'erne deltog mejeriets formand i en række møder, hvor rationaliseringer indenfor mejeribruget drøftedes, men det var først i 1967 at spørgsmålet om nedlæggelse eller fusionering med Kaphøj i Frøstrup, kom ind i billedet. Det var spørgsmålet om indførelse af kørsel med tankvogne, der satte lavinen i gang.

Mejeriets mælkedugse til parade i forbindelse med 25 års jubilæet i 1936. (Privat eje).

På generalforsamlingen den 29. november 1967 blev der under punktet eventuelt drøftet indførelse af tankvogne, men man mente ikke det var nødvendigt, så længe der var nok, der ville køre mælkeruterne. Men den 4. marts 1968 blev der afholdt bestyrelsesmøde, hvor en erklæring fra flere leverandører krævede indførelse af tankvogne, da de ellers ville skifte mejeri. På et senere møde blev bestyrelsen enige om at anbefale indførelse af tankvogne. Den 8. april blev der afholdt en ekstra generalforsamling, hvor et flertal gik ind for at arbejde videre med sagen. Bestyrelsen var rundt og se på tankvogne, og den 6. maj 1968 blev der afholdt endnu en generalforsamling, hvor forslaget om tankvogne blev forkastet. 38 var for, 68 imod og 7 var blanke. Den 21. maj var der krisemøde i bestyrelsen, idet 18 leverandører havde udmeldt sig pr. 4. oktober 1968, hvis der ikke blev indført tankvogne. Derfor så bestyrelsen sig nødsaget til at indkalde til den 3. generalforsamling indenfor ganske kort tid. Den blev afholdt den 30. maj på Vesløs Kro. Endnu engang blev forslaget om indførelse af tankvogne forkastet. Denne gang med 47 nej stemmer, 45 ja stemmer, 8 blanke og 2 ugyldige. Efter generalforsamlingen stillede bestyrelsen sit mandat til rådighed for suppleanterne. En række leverandører, deriblandt bestyrelsen meldte sig ud af mejeriet. Dagen efter, altså den 31. maj var

suppleanterne samlet på Vesløs Kro, hvor man enedes om at afholde endnu en generalforsamling den 14. juni 1968.

Forslaget om tankvogne blev endnu en gang forkastet. Der blev valgt en ny bestyrelse, med Poul Søndergaard som formand.

I den følgende tid foregik der en række møder mellem bestyrelserne for andelsmejerierne Hannæs og Kaphøj om samarbejde/sammenlægning, hvor konsulenterne for mejerikontoret var involveret. Disse møder resulterede i endnu en generalforsamling den 14. august 1968 med følgende dagsorden:

- 1) Sammenlægning af A/M Hannæs og A/M Kaphøj.
- 2) Anskaffelse af tankvogne.
- 3) Opløsning af mejeriet.
- 4) Evt.

Afstemningerne gav følgende resultater: 1) Ja: 49, nej: 33, blanke: 19. 2) Ja: 45, nej: 46, blanke: 10. 3) Ja: 29, nej: 46, blanke: 17, ugyldige: 2.

Da der ikke var 2/3 flertal af de afgivne stemmer, som vedtægterne krævede, kunne en sammenlægning med Kaphøj altså ikke komme på tale. Den 30. september blev der afholdt bestyrelsesmøde. Her oplæste formanden en liste på 109 leverandører, der havde udmeldt sig af A/M Hannæs pr. 2. oktober 1969. Situationen var altså kritisk. Den 2. december afholdtes mejeriets ordinære generalforsamling, hvor spørgsmålet om mejeriets fremtid naturligvis var altdominerende. Man vedtog ved en afstemning at anskaffe 2 tankvogne. Dette forslag opnåede 60 stemmer, 15 stemte for 1 tankvogn, 13 stemte nej, 6 var blanke og 1 var ugyldig.

Allerede den 5. december indbød bestyrelsen de leverandører der ikke havde udmeldt sig pr. 1. oktober 1969 til et møde på Vesløs Kro, hvor en dagsorden for en ny ekstraordinær generalforsamling skulle udformes. Mødet mundede ud i, at man udsendte en opfordring til de udmeldte, om at melde sig ind igen. Indmeldelserne var bindende, når leverandører af 4 mio. kg mælk var tilmeldt. Den 12. december måtte man konstatere, at kun 60 leverandører af ialt 2.223.131 kg mælk havde tilmeldt sig. Man vedtog at udsætte løsningen af problemet til efter jul.

Pyntet mælkevogn ved flagalléen i forbindelse med 50 års jubilæet i 1961. Kusken er Niels Sunesen, Øsløs. (Privat eje).

Den 22. januar 1969 var de ikke-udmeldte og bestyrelsen samlet. Man enedes om at købe 2 tankvogne, samtidigt udformede man en annonce til Hannæs Avis med følgende ordlyd:

Jens Koldsgaard, Øsløs, her sammen med sin hustru, var med i mejeriets bestyrelse fra 1911-39, formand 1913-39. Koldsgaard døde 1945. (Privat eje).

A/M HANNÆS

De ikke-udmeldte andelshavere har vedtaget at købe fornøden tankvognskapacitet til afhentning af mælken. Andelshavere, der ønsker at levere mælk efter d. 1. 10. 69 til A/M HANNÆS skal være tilmeldt inden den 8. 2. 69.

De ikke-udmeldte.

Den 10. februar måtte annoncørerne konstatere, at annoncen ikke havde haft den ønskede effekt og man enedes derfor om at afholde en ekstraordinær generalforsamling d. 25. februar 1969 med følgende dagsorden:

- 1) Beretning af formanden.
- 2) Drøftelse af mejeriets fremtid.
- 3) Likvidation.
- 4) Evt.

På generalforsamlingen ville 44 indmelde sig i mejeriet betingelsesløst og mødet mundede ud i, at man ville fortsætte med mejeriet indtil videre. På et efterfølgende møde bestemtes det at købe en tankvogn. 25 stemte for, 19 imod. Forudsætningen for købet var opnåelse af fornøden mælkemængde. I den næste måneds tid foregik der en række aktiviteter for at få flere leverandører med. Men på et bestyrelsesmøde den 18. marts måtte man konstatere at løbet var kørt og man vedtog at afholde generalforsamling den 15. april med følgende dagsorden:

- 1) Oplysning ved formanden og fuldmægtig H. Gatsche, mejerikontoret.
- 2) Afstemning om opløsning af selskabet med indstilling af driften 1. 10. 69.
- 3) Valg af likvidationsudvalg.
- 4) Evt.

Afstemningen gav følgende resultat: For likvidation: 32. Imod: 22. Blanke: 26. Ugyldige: 1.

Ifølge vedtægterne skulle mejeriet altså fortsætte, idet der ikke var 2/3 flertal for nedlæggelse.

På et bestyrelsesmøde den 29. april var der indkommet en liste med 41 navne, hvor der blev forlangt likvidation som eneste punkt på dagsordenen. Den blev afholdt den 9. maj.

Afstemningen gav følgende resultat: For likvidation: 64. Imod likvidation: 5. Blanke: 5.

Den næste generalforsamling, som vedtægterne krævede, blev afholdt den 21. maj 1969, hvor 54 sagde ja, 3 sagde nej og 5 stemte blank. Likvidationen var en realitet.

Men dermed var det ikke slut. 2 af de valgte likvidationsmedlemmer ønskede ikke at medvirke, derfor måtte der endnu et møde til for at få valgt et nyt udvalg. Mødet blev afholdt den 25. juli 1969. Her blev den sidste bestyrelse valgt som likvidationsudvalg. Adolf Gregersen, Vesløs blev valgt til revisor.

Likvidationsudvalget havde følgende udseende: Poul Søndergaard (fmd.), Øsløs, Frode Bedsted, Arup, Ove Henriksen, Øsløs, Johan Mortensen, Øsløs, Henry Christensen, Vesløs, Arne Raun Jensen, Vesløs, Nikolaj Frandsen, Arup.

Allerede en uge efter driftsstop den 2. oktober 1969 blev maskinerne solgt til Nordjyllands Mejeriservice v/ Rudolf Pedersen, Skalborg for en samlet pris af 32.500 + moms 4.062,50 kr. Mejeriets sidste ordinære generalforsamling blev afholdt på Vesløs Kro den 5. december 1969. Selve mejeriet blev den 5. januar 1970 solgt til tømrer Knud Lyng, Vesløs.

Den 26. februar 1971 afholdtes den afsluttende generalforsamling på Vesløs Kro. Næsten præcis 60 år efter den stiftende generalforsamling. Bestyrelsen var sidste gang samlet den 18. marts 1971 hos formanden Poul Søndergaard. De resterende penge 380,59 kroner blev skænket til Kræftens Bekæmpelse.

Ironisk nok stoppede mejeriet sin drift samme år som et andet aktiv på Hannæs, Thisted-Fjerritslev banen blev nedlagt. I 1970 indgik Øsløs-Vesløs-Arup Kommune i Thisted Storkommune. De små enheders tid var i sandhed slut.

KILDER:

Protokoller over A/M Hannæs, 1911-32, 1932-51, 1951-64, (Lokalhistorisk forening for Sydhannæs), 1964-71, (udlånt af Poul Søndergaard, Øsløs).

Årsregnskaber for A/M HANNÆS (Lokalhistorisk Forening for Sydhannæs).

Thisted Amts Tidende: Den 22. februar 1911.

ANVENDT LITTERATUR:

Andersen, Richardt: Danmark i 30'erne, Kbh. 1968.

Haue, Harry mfl.: Det agrare Danmark 1680-1980'erne, Herning, 1982.

Trap: Danmark, 1924.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1990, side 56-68).